

บทที่ ๒

ภูมิหลังความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับเวียดนามก่อนปี ๒๕๒๑ (ค.ศ. ๑๙๗๘)

สัมพันธ์ภาพระหว่างญี่ปุ่นกับอินโดจีนของฝรั่งเศสก่อนสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุด

ก่อนที่จะเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง ญี่ปุ่นได้พัฒนาชาติของตนเจริญอย่างรวดเร็วภายหลังจากที่เปิดประเทศแล้ว ญี่ปุ่นต้องการที่จะระบายแหล่งวัตถุดิบ การค้า ตลอดจนประชากรที่เพิ่มพูนทวีขึ้นอย่างรวดเร็วไปยังดินแดนต่าง ๆ ในเอเชีย ญี่ปุ่นต้องการการมีอิทธิพลครอบงำอำนาจทางเศรษฐกิจ การเมืองของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชีย ประกอบกับในขณะนั้น ญี่ปุ่นก็เป็นชาติเดียวในเอเชียที่มีความรู้สึกทางค่านาชาตินิยมอย่างรุนแรงจัด ด้วยเหตุนี้จึงมีความไม่ผันหะเยอทะยานที่จะขับไล่ฝรั่งเศสตะวันตกที่เข้าครอบครองดินแดนส่วนใหญ่ในขณะนั้นให้ออกไปจากเอเชียถึงกับประกาศสถาปนาระเบียบใหม่ในเอเชีย คือ การจัดตั้ง "วงไพพลย์มหาเอเชียบูรพา" ซึ่งกินอาณาเขตครอบคลุมถึงดินแดนของประเทศต่าง ๆ เช่น จีน ไทย พม่า อินโดจีน มลายู หมู่เกาะอินเดียนตะวันออก ฟิลิปปินส์ นิวเกินี ออสเตรเลีย และเกาะต่าง ๆ ในมหาสมุทรแปซิฟิก ญี่ปุ่นต้องการที่จะเป็นผู้นำในประเทศในภูมิภาคนี้เพื่อเป้าหมายดังกล่าวแล้วข้างต้นโดยการแทรกซึมความคิดของญี่ปุ่นไปสู่พลเมืองของเอเชีย แทรกซึมทางด้านวัฒนธรรม กระตุ้นให้ชาวพื้นเมืองต่อต้านตะวันตก และสำนึกในความเป็นชาติของตน ในขณะเดียวกันก็ได้โฆษณาให้ชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เห็นถึงความเลวร้ายของลัทธิจักรวรรดินิยมของชาติตะวันตก และเรียกร้องให้ร่วมมือกับญี่ปุ่นในการขับไล่จักรวรรดินิยมผิวขาวให้ออกไปจากเอเชีย

อย่างไรก็ตาม การที่ญี่ปุ่นได้เรียกร้องให้ชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมทั้งอินโดจีนร่วมมือกับตนในการต่อต้านจักรวรรดินิยมตะวันตกและสถาปนาระเบียบใหม่ในเอเชียโดยญี่ปุ่นเป็นผู้นำนั้น ญี่ปุ่นได้รับผลสำเร็จไม่มากนัก ทั้งนี้เพราะในขณะนั้นเป็นช่วงระยะที่ชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เกิดความคิดในการต้องการเป็นอิสระภาพ ไม่

ต้องการอยู่ใต้อำนาจใคร ความคิดที่ว่านี้มาจากการได้เห็น ได้ศึกษา ได้เรียนรู้ถึง
สังคมประเพณี วัฒนธรรมตะวันตกรู้ว่าชาวตะวันตกนั้นเป็นชาติที่มีอิสระเสรีภาพ แต่ใน
ขณะเดียวกัน ชาวตะวันตกก็เข้าปกครองชนชาติที่ด้อยกว่าตนอย่างกดขี่

เมื่อญี่ปุ่นเปิดฉากสงครามโลกครั้งที่สอง โดยการโจมตีเพิร์ล ฮาร์เบอร์
ของสหรัฐฯ และจากนั้นก็สามรถขับไล่จักรวรรดินิยมผิวขาวออกจากเอเชียตะวันออก
เฉียงใต้ได้สำเร็จ ญี่ปุ่นสามารถยึดครองดินแดนส่วนต่าง ๆ ในภูมิภาคดังกล่าวได้สำเร็จ
ซึ่งหมายรวมถึงอินโดจีนของฝรั่งเศสในขณะนั้นด้วย

ในอินโดจีน ญี่ปุ่นกับรัฐบาลวิชีของฝรั่งเศสได้ตกลงยินยอมให้ฝรั่งเศสปก-
ครองอินโดจีนต่อไปจนถึงเดือนมีนาคม ๑๙๔๕ หลังจากนั้นเวียดนาม เชมร์และลาวก็
ประกาศเอกราชจัดตั้งรัฐบาลของตนขึ้นใหม่ โดยญี่ปุ่นเข้าควบคุมโดยตรง หลังจากญี่ปุ่น
ได้เปลี่ยนนโยบายใหม่ โดยการเข้ายึดอำนาจการปกครองเวียดนามจากฝรั่งเศสแล้ว
ญี่ปุ่นได้เปลี่ยนเอาคนพื้นเมืองเข้าเป็นข้าราชการแทนคนฝรั่งเศสทั้งหมด จัดตั้งรัฐบาล
ใหม่ที่ดำเนินการโดยชาวพื้นเมือง และสถาปนาเบาไต ขึ้นเป็นจักรพรรดิแห่งเวียดนาม
กล่าวได้ว่า จักรพรรดิเบาไต ทรงประกาศเอกราชของเวียดนามด้วยการสนับสนุนของ
ญี่ปุ่น*

ในตอนปลายสงครามโลกครั้งที่สอง ชาวอินโดจีนเริ่มรู้แล้วว่าญี่ปุ่นซึ่งเคย
อวดอ้างตัวเองเป็นมหาพันธมิตรต่อชาวเอเชียนั้น แท้ที่จริงแล้วก็คือ จักรวรรดินิยมเช่น
เดียวกับประเทศตะวันตก ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่ญี่ปุ่นได้เข้ายึดครองอำนาจทาง เศรษฐกิจ

*

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองได้สิ้นสุดลงแล้วโดยญี่ปุ่น เป็นฝ่ายพ่ายแพ้ใน
สงครามฝรั่งเศสซึ่งไม่ยอมปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้ลงนามกับโฮจิมินห์ว่าจะรับรองสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยเวียดนามว่าเป็นรัฐอิสระ ก็ได้เข้ายึดครองเวียดนามต่อไปอีก และได้ตั้ง
เบาไตให้เป็นจักรพรรดิหุ่นในดินแดนที่ฝรั่งเศสครอบครอง คือ เวียดนามใต้ โดยสหรัฐฯ
และอังกฤษรับรองรัฐบาลเบาไต เมื่อปี ๒๔๙๓ (ค.ศ. ๑๙๕๐)

และได้สร้างความเดือดร้อนให้แก่ชาวอินโดจีนอย่างมากมายควบคุมชาวพื้นเมืองอย่าง
ใกล้ชิด ไม่ให้เอกราชอย่างแท้จริง รัฐบาลของประเทศในอินโดจีนที่ตั้งขึ้นในระหว่าง
สงครามก็ล้วนแล้วแต่เป็นรัฐบาลหุ่นของญี่ปุ่นซึ่งมีญี่ปุ่นบงการอยู่เบื้องหลัง ด้วยเหตุนี้
ความนิยมญี่ปุ่นที่มีอยู่ในระยะแรก ๆ ก็แทบจะไม่มีเหลือ ในปี ๑๙๔๕ ชาวอินโดจีนจึง
ได้หันไปต่อต้านญี่ปุ่น แม้ว่าญี่ปุ่นจะเข้าควบคุมการบริหารประเทศ และส่งเสริมหัวหน้า
พวกชาตินิยม สนับสนุนกลุ่มชาตินิยมต่าง ๆ ก็ตาม แต่ญี่ปุ่นก็ไม่สามารถปลุกฝังความนิยม
ญี่ปุ่นลงไปในจิตใจของชาวอินโดจีนได้ เพราะญี่ปุ่นก็คือ นักจักรวรรดินิยมซึ่งเข้ามาแทน
ที่ตะวันตก อาจกล่าวได้ว่า การที่ญี่ปุ่นประสบความสำเร็จ เป็นเพราะญี่ปุ่นขาดการฉ้อ
ฉินเกี่ยวกับธรรมชาติและพลังชาตินิยมในอินโดจีน

ในการรณรงค์ต่อต้านญี่ปุ่น สันนิบาตเวียดนามที่ ภายใต้การนำของโฮจิมินห์
ได้ดำเนินการต่อต้านญี่ปุ่นในแถบดง เกีย พวกเวียดนามได้รับความเชื่อถือจากฝ่ายสัมพันธมิตร
ได้รับอาวุธและความช่วยเหลือจากหน่วยปฏิบัติการลับของสหรัฐอเมริกา ** พวก

** แต่ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เมื่อโฮจิมินห์ได้เขียนจดหมายถึง
ประธานาธิบดีทรูแมน หลายฉบับระหว่างปี ๒๔๘๘ - ๒๔๘๙ (ค.ศ. ๑๙๔๕ - ๑๙๔๖)
ขอให้สหรัฐฯ ช่วยยับยั้งค้ำให้ฝรั่งเศสมอบเอกราชแก่เวียดนามตามข้อตกลงเมื่อเดือน
มีนาคม ๒๔๘๔ สหรัฐฯกลับทำเฉยเฉยและวางตัวเป็นกลางในปัญหาเวียดนามทั้ง ๆ ที่
สหรัฐฯ มีอิทธิพลเพียงพอที่จะยับยั้งค้ำฝรั่งเศสได้ ทั้งนี้เนื่องจากสหรัฐฯ ในระหว่าง
นั้นเริ่มกลัวลัทธิคอมมิวนิสต์ในเอเชีย ความกลัวเพิ่มขึ้น เมื่อคอมมิวนิสต์สามารถยึดดิน
แผ่นดินใหญ่ในปี ๒๔๙๒ (ค.ศ. ๑๙๔๙) และเมื่อเกาหลีเหนือโจมตีเกาหลีใต้เมื่อปี
๒๔๙๓ (ค.ศ. ๑๙๕๐) สหรัฐฯ จึงถอนนโยบายไม่ยอมอ่อนข้อให้คอมมิวนิสต์ ประธานา
ธิบดีไอเซนเฮาว์ ยืนยันว่าการสูญเสียอินโดจีนจะเป็นเหตุทำให้สูญเสียเอเชียตะวันออก
เฉียงใต้ทั้งหมดไปด้วย เหมือนกับการเล่นโดมิโน สหรัฐฯ จึงไม่สนับสนุนฝ่ายเวียดนาม
และได้เตรียมตัวที่จะเข้าแทรกแซงในอินโดจีนตั้งแต่ฝรั่งเศสยังไม่ได้ถอนตัวออกจากอิน
โดจีนอีกด้วย

กองทัพเรือเวียดนามทำให้ความช่วยเหลือสัมพันธมิตรในการต่อต้านญี่ปุ่นและได้ช่วยเหลือนักบินอเมริกันเป็นอย่างดี ตลอดจนให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกองทัพญี่ปุ่นต่อกองทัพอเมริกัน กองทัพเรือเวียดนามที่สามารถเอาชนะจิตใจประชาชนชาวเวียดนามในการต่อสู้กับญี่ปุ่นอย่างกล้าหาญจนได้รับความเชื่อถือจากประชาชนเวียดนาม

โดยสรุปแล้วก็คือ เมื่อญี่ปุ่นยกพลเข้าสู่อินโดจีนเพื่อต้องการที่จะเคลื่อนพลผ่านอินโดจีนเข้าไปโจมตีจีนแล้วญี่ปุ่นก็ไม่ได้ให้การสนับสนุนชาวเวียดนามให้ต่อสู้ เพื่อเอกราชจากฝรั่งเศสอย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ชาวเวียดนามรวมทั้งประชาชนอินโดจีนโดยส่วนรวมจึงต้องต่อสู้ทั้งญี่ปุ่นและฝรั่งเศส

ปัญหาการชดเชยค่าปฏิกรรมสงครามแก่เวียดนามหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เวียดนามแตกแยกเป็นสองฝ่ายโดยทำสงครามต่อสู้กันเพื่อรวมประเทศ เวียดนามฝ่ายเหนืออยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของคอมมิวนิสต์ ส่วนเวียดนามฝ่ายใต้อยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของโลกเสรี ในฐานะเป็นสัมพันธมิตรของสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นไม่มีทางเลือกมากนักได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหาเวียดนามคล้ายตามสหรัฐฯ จะแตกต่างกันอยู่บ้างก็คือญี่ปุ่นเกี่ยวข้องกับเวียดนามในทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ปัญหาแรกที่เผชิญก็คือการชดเชยค่าปฏิกรรมสงครามแก่เวียดนามในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง

สำหรับแนวความคิดในเรื่องค่าปฏิกรรมสงครามนั้น แต่เดิมถือว่าค่าปฏิกรรมสงครามเป็นเงินชดเชยค่าเสียหายที่ญี่ปุ่นต้องจ่ายในการเข้าไปรุกรานประเทศเพื่อนบ้านเอเชียในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง แนวความคิดดังกล่าวได้ถือกำเนิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยคำประกาศปอตสدام (Potsdam Proclamation of 1945) ซึ่งได้ระบุไว้ในข้อ ๑๑ ว่าให้ญี่ปุ่นจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามแก่ประเทศที่ได้รับความเสียหายในทรัพย์สินและชีวิตจากการที่ถูกญี่ปุ่นเข้ามายึดครองในระหว่างสงครามโลกอันเป็นวัตถุประสงค์ทางด้านความรับผิดชอบทางศีลธรรมที่ฝ่ายสัมพันธมิตรซึ่งได้ร่างคำประกาศปอตสدامได้คิดขึ้น อย่างไรก็ตามในขั้นแรกเนื่องจากญี่ปุ่นยังไม่ฟื้นตัวจากการล้มละลายทางเศรษฐกิจภายหลังสงคราม การจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามจึงต้องระงับไว้ก่อน

หลังปี ๒๔๕๐ (ค.ศ. ๑๙๔๗) แนวความคิดเรื่องค่าปฏิกรรมสงครามได้แปรเปลี่ยนไป สหรัฐฯ ซึ่งกำลังครอบครองญี่ปุ่นอยู่ในขณะนั้นร่วมกับนักธุรกิจญี่ปุ่น ถือว่าค่าปฏิกรรมสงคราม เป็นเครื่องมือที่จะช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจของญี่ปุ่นที่อยู่ในภาวะเสื่อมโทรมจากสงครามได้ โดยผลที่เกิดขึ้นจะทำให้ญี่ปุ่นสามารถเข้ามาเปิดตลาดการค้าในเอเชียตะวันออก-เฉียงใต้ซึ่ง เป็นทั้งแหล่งบ่อนวัตถุดิบที่จำเป็นในการผลิตและเป็นแหล่งรับซื้อผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมแหล่งใหญ่แหล่งหนึ่งของญี่ปุ่น ดังนั้นในสนธิสัญญาสันติภาพซานฟรานซิสโกปี ๒๔๕๔ จึงได้มีการระบุให้ญี่ปุ่นจ่ายเงินค่าปฏิกรรมสงครามในรูปของสินค้าและบริการแก่พันธมิตรที่เสียหายเพราะญี่ปุ่นในสงครามโลกครั้งที่สอง และดินแดนที่ญี่ปุ่นตระหนักถึงข้อผูกพันและสมควรที่จะได้รับเงินชดเชยอย่างมากก็คือ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่ง เวียดนามก็เป็นประเทศหนึ่งที่ญี่ปุ่นได้ดำเนินการจ่ายเงินค่าปฏิกรรมสงคราม แต่ในขั้นแรกให้เฉพาะเวียดนามใต้ซึ่งอยู่ในกลุ่มฝ่ายโลกเสรีเท่านั้น โดยไม่ได้จ่ายให้แก่เวียดนามเหนือซึ่งสังกัดอยู่ในฝ่ายประเทศคอมมิวนิสต์ที่ได้ดำเนินการเรียกร้องเลย จนกระทั่งเมื่อปี ๒๕๑๕ เมื่อญี่ปุ่นและเวียดนามเหนือได้เริ่มมีการเจรจาทางการทูตระหว่างกัน เวียดนามเหนือจึงได้เรียกร้องให้ญี่ปุ่นจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามก่อนจึงจะยินยอมให้ญี่ปุ่นเข้าไปสร้างสถานทูตในฮานอย และค่าปฏิกรรมสงครามนี้เองที่เป็นปัจจัยประการแรกที่ปูทางให้ญี่ปุ่นเข้ามามีอิทธิพลทางเศรษฐกิจและเป็นการเปิดตลาดการค้าให้ญี่ปุ่นในเวียดนามในระยะต่อมา นอกเหนือจากจะเป็นเสมือนยาช่วยลบล้างความรู้สึกเกลียดชังญี่ปุ่นของชาวเวียดนามใต้ซึ่งยังคงจดจำได้ถึงพฤติกรรมที่ญี่ปุ่นเข้ามาก่อไว้ในระหว่างสงคราม

แรกเริ่มเดิมที รัฐบาลญี่ปุ่นไม่ได้วางแผนที่จะจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามให้แก่เวียดนามใต้มาก่อน แม้ว่าผู้แทนของประเทศนี้จะได้เรียกร้องขึ้นในปี ๒๔๕๖ ก็ตาม จนกระทั่งเมื่อฝรั่งเศสแตกพ่ายและถอยร่นออกไปหลังจากการพ่ายแพ้ที่เดียนเบียนฟู เวียดนามใต้อาจได้เข้ามาอยู่ภายใต้การคุ้มครองของสหรัฐฯ และเงินช่วยเหลือจำนวนมากมาจากสหรัฐฯ ก็ได้เริ่มหลั่งไหลเข้าสู่เวียดนามใต้ สถานการณ์ใหม่นี้ได้ยังผลให้พวกกลุ่มธุรกิจญี่ปุ่น ซึ่งกำลังได้รับผลกระทบจากการยุติโครงการจัดซื้อพิเศษของสหรัฐฯ ในสงครามเกาหลี และเริ่มเพ่งเล็งในการปูพื้นฐานการค้าขายไปสู่บริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

มองเห็นช่องทางที่จะสร้างตลาดสินค้าแห่งใหม่ให้แก่ญี่ปุ่นได้ แต่ฝ่ายญี่ปุ่นก็พบอุปสรรคที่ว่าฝ่ายเวียดนามใต้ ยังเกรียงที่จะให้ญี่ปุ่นซดใช้ค่าเสียหายจากสงครามซึ่งญี่ปุ่นเป็นผู้ก่อไว้ขณะเข้าไปยึดครอง ค้ำยันเหตุนี้กลุ่มธุรกิจญี่ปุ่นจึงได้กระตุ้นให้รัฐบาล ทำการเจรจากับเวียดนามใต้ เพื่อประโยชน์ในทางการค้า โดยแสดงความจำนงจะให้เงินช่วยเหลือแก่เวียดนามใต้ เพื่อซื้อสินค้าที่จำเป็นจากญี่ปุ่น ญี่ปุ่นได้ลงนามซดใช้ค่าเสียหายแก่เวียดนามใต้เมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๐๒ (ค.ศ. ๑๙๕๙) ทั้งในรูปของค่าเสียหายและในรูปของเงินกู้ โดยมีระยะเวลาของการซดใช้รวมห้าปี นอกจากนั้น ค่าปฏิกรรมสงครามที่ญี่ปุ่นชำระให้กับเวียดนามใต้ส่วนหนึ่งนั้นได้กระทำกันในรูปแบบของการลงทุน ซึ่งได้รับการส่งเสริมจากพวกผู้นำธุรกิจที่ใกล้ชิดกับนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น โดยได้เข้ามาช่วยสร้างเขื่อนโรงงานผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังน้ำ สร้างอุโมงค์เรือ และซ่อมแซมเรือ ในระหว่างนั้น บริษัทญี่ปุ่นได้เข้ามามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้นำทางการเมืองของเวียดนามใต้คือ นายโง คิน เตียม และโง คิน ญ ซึ่งได้มีผลประโยชน์ร่วมกันกับบริษัทญี่ปุ่นด้วย

1

Jon Holliday & Gavan McCormack, Japanese Imperialism Today : Co-Prosperity in Greater East Asia (Harmondsworth, Middlesex : Penguin Books, 1973), p. 21.

ค่าปฏิกรรมสงครามในรูปของความช่วยเหลือที่ญี่ปุ่นให้กับเวียดนามใต้ (ล้านดอลลาร์)^๒

ปี พ.ศ.	จำนวนเงิน	ปี พ.ศ.	จำนวนเงิน
๒๔๐๒	๔๐.๘	๒๔๑๑	๐.๕
๒๔๐๖	๔๐.๘		๑.๓
๒๔๐๗	๕.๘	๒๔๐๗ - ๒๔๑๑	๓.๖
	๕.๘		๓.๕
๒๔๐๘	๐.๗	๒๔๐๒ - ๒๔๑๑	๔๕.๕
	๑.๓		๔๕.๓
๒๔๐๙	๐.๖	๒๔๑๓	๑.๘
	๐.๖	๒๔๑๔	๓.๖
๒๔๑๐	๐.๕	๒๔๑๖	๓.๘
	๑.๘	๒๔๑๗	๓๒.๕
		๒๔๑๘	๓๐.๑

หมายเหตุ ในกรณีของช่องจำนวนเงินที่ไม่มีปี พ.ศ. หมายถึงความช่วยเหลือที่ทั้งรัฐบาลและเอกชนญี่ปุ่นให้กับเวียดนามใต้ร่วมกัน ส่วนช่องจำนวนเงินที่มีปี พ.ศ. หมายความว่าความช่วยเหลือที่รัฐบาลให้เวียดนามใต้เท่านั้น

^๒ สถิติตั้งแต่ปี ๒๔๐๒ - ๒๔๑๑ อ้างถึงใน Jon Holliday & Gavan McCormack, Japanese Imperialism Today : Co-prosperity in Greater East Asia หน้า ๒๗ ส่วนสถิติปี ๒๔๑๓ - ๒๔๑๘ อ้างถึงใน Jetro, Economic Cooperation of Japan (Japan : Japan External Trade Organization, 1979), p. 98.

สัมพันธภาพระหว่างญี่ปุ่นกับเวียดนามใต้ ปี ๒๕๔๗-๒๕๑๘ (ค.ศ. ๑๙๔๔-๑๙๗๕)

การที่ญี่ปุ่นสูญเสียตลาดจากอาณานิคมในเกาหลี ไต้หวัน แมนจูเลีย และจีนบนผืนแผ่นดินใหญ่ ประกอบกับค่าใช้จ่ายพิเศษที่สหรัฐฯ นำมาใช้ในญี่ปุ่นเนื่องจากสงครามเกาหลีในขณะนั้นกำลังจะสิ้นสุดลง เป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้ญี่ปุ่นหันกลับมาปรับปรุงความสัมพันธ์ทางการทูตและ เศรษฐกิจกับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น เวียดนามใต้ เป็นการชดเชยพวคนักธุรกิจญี่ปุ่นได้เล็งเห็นว่า การจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามจะเป็นการช่วยยกระดับ เศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นอกเหนือจากเป็นการช่วยสร้างตลาดให้สินค้าญี่ปุ่นและสร้างอุปสงค์(demand) ต่อการลงทุนของญี่ปุ่น ซึ่งในขณะเดียวกันก็จะช่วยป้องกันการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ ในภูมิภาคนี้ตามสายตาของญี่ปุ่นได้ด้วย^๓

หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ญี่ปุ่นได้ขยายกิจกรรมทาง เศรษฐกิจ เข้าสู่เวียดนามใต้ โดยอาศัยค่าปฏิกรรมสงครามเป็นปัจจัยนำ ทั้งนี้จะเห็นได้จากการค้าระหว่างประเทศทั้งสองที่เพิ่มมากขึ้นนี้มีรากฐานมาจากการที่ญี่ปุ่นยอมจ่ายค่าปฏิกรรมสงครามให้แก่ เวียดนามใต้ระหว่างปี ๒๕๐๒-๒๕๑๗ เป็นต้นมาและได้ส่งผลสะท้อนให้การค้าระหว่างประเทศทั้งสองเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในปีต่อมา เมื่อญี่ปุ่นให้เวียดนามใต้กู้ยืมเงินซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการชดใช้ค่าปฏิกรรมสงครามของตน เพื่อใช้ในการพัฒนาอุตสาหกรรมต่าง ๆ เงินกู้ซึ่งบ่อยครั้งญี่ปุ่นเรียกว่า "เงินช่วยเหลือ" ก็จะเป็นเงินที่ผูกมัดให้ซื้อสินค้าจากญี่ปุ่นเท่านั้น^๔ ประกอบกับการที่สหรัฐฯ ตั้งงบประมาณค่าใช้จ่ายพิเศษทางทหารในการตั้งฐานทัพ

^๓ พัชรี สิริโรส, "ญี่ปุ่นในเอเชียอาคเนย์", การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองในเอเชียอาคเนย์ (กรุงเทพมหานคร : โพธิ์สามต้นการพิมพ์, ธันวาคม ๒๕๑๘), หน้า ๗๔-๗๕.

^๔ อุษณีย์ ฉัตรานนท์, "มหาอำนาจในเอเชียอาคเนย์ในทศวรรษ ๑๙๗๐, การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในเอเชียอาคเนย์, หน้า ๓๐๔.

ในเวียดนามใต้ ได้ยังผลให้เวียดนามใต้มีอำนาจซื้อสูงขึ้น สินค้าที่ซื้อก็มีมากขึ้น เป็นสินค้าญี่ปุ่น ซึ่งมีราคาถูก คุณภาพพอใช้ได้และใกล้บ้านมากกว่าจากแถบอเมริกาและยุโรป ด้วยเหตุนี้ดุลการค้าจึงตกอยู่ในฐานะที่ฝ่ายญี่ปุ่นได้เปรียบ

ตามสถิติการค้าระหว่างญี่ปุ่นกับ เวียดนามใต้ในช่วงก่อนการสิ้นสุดของสงคราม เวียดนามปรากฏว่า สินค้าออกญี่ปุ่นเข้าเวียดนามใต้เพิ่มจาก ๓๗ ล้านดอลลาร์ในปี ๒๕๐๔ เป็นจำนวนสูงสุด ๒๒๓ ล้านดอลลาร์ในปี ๒๕๑๒ ส่วนอัตราเหลื่อมล้ำเป็นอย่างมาก ในทางการค้าระหว่างประเทศทั้งสองได้ปรากฏหลักฐานเป็นตัว เลขดังนี้คือ ในปี ๒๕๑๑ สินค้าเข้าจากญี่ปุ่นมีมูลค่า ๒๐๐ ดอลลาร์ ส่วนสินค้าออกสู่ประเทศญี่ปุ่นมีมูลค่าทั้งสิ้นเพียง ๒.๗ ล้านดอลลาร์ และตอนต้นปี ๒๕๑๔ ญี่ปุ่นได้ส่งสินค้าเข้าเวียดนามใต้คิดรวบยอด ๔๔.๗ ของสินค้าเข้าของเวียดนามใต้ทั้งหมดอีกทั้งยังมีสายใยด้านการตลาดอันเหนียวแน่นในสินค้าอุปโภคบริโภคบางประเภท เช่น ในปี ๒๕๑๐ จำหน่ายรถฮอนด้าถึง ๖๐,๐๐๐ คันต่อเดือน (เป็นปีที่สูงสุดของสถิติการจำหน่ายรถฮอนด้าในไซ่ง่อน)^๕

ตั้งแต่ปี ๒๕๑๓ เป็นต้นมา สินค้าเข้าจากญี่ปุ่นได้เริ่มลดลงเหลือ ๑.๔๖ ล้านดอลลาร์ ในปี ๒๕๑๓ และต่ำกว่า ๑๐๐ ล้านดอลลาร์ในปี ๒๕๑๔ ในช่วงปี ๒๕๑๔-๒๕๑๕ สินค้าเข้าจากญี่ปุ่นก็ไม่ได้กระเตื้องขึ้นแต่อย่างใด (ดูตาราง) การที่สินค้าเข้าจากญี่ปุ่นลดลงสืบเนื่องมาจากตั้งแต่ปี ๒๕๑๓ เป็นต้นมา เป็นช่วงที่สหรัฐฯ ได้ดำเนินการลดการให้ความช่วยเหลือทาง เศรษฐกิจและค่าใช้จ่ายทางทหารในเวียดนามใต้ ลงจึงได้ส่งผลให้อำนาจในการซื้อสินค้าเข้าจากญี่ปุ่นลดลงด้วย ตลอดทั้งมาตรการคุ้มครองเงินดอลลาร์เพื่อชดเชยการตกต่ำทางการค้าตามผลของมติปี ๒๕๑๓ ซึ่งสหรัฐฯ ได้กำหนดขึ้น เพื่อผูกมัดให้เวียดนามใต้ได้ใช้เงินช่วยเหลือของตนซื้อสินค้าเข้าเฉพาะจากสหรัฐฯ

^๕ จอน ฮอลลิเคย์ และ เกวาน แม็คคอร์แมค, จักรวรรดินิยมญี่ปุ่นปัจจุบัน : ระบบวงไพบูลย์มหาเอเชียบูรพา, แปลโดย เสน่ห์ จามริก (กรุงเทพมหานคร : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๔), หน้า ๓๗-๓๘.

เท่านั้น เงินช่วยเหลือของสหรัฐฯ จึงไม่อาจนำมาใช้ซื้อสินค้าเข้าจากญี่ปุ่นได้อีกต่อไป

สถิติการค้าระหว่างญี่ปุ่นกับเวียดนามใต้ปี ๒๕๑๓-๒๕๑๙ (ก่อนรวมประเทศ)

(หน่วย : ๑,๐๐๐ เยน)

ปี	มูลค่าสินค้าออกญี่ปุ่นเข้าเวียดนามใต้	มูลค่าสินค้าเข้าญี่ปุ่นจากเวียดนามใต้
๒๕๑๓	๔๒,๔๘๖,๑๐๙	๑,๖๓๙,๕๕๗
๒๕๑๔	๕๒,๓๘๒,๖๑๓	๑,๕๖๐,๘๕๗
๒๕๑๕	๓๒,๒๓๙,๒๘๕	๕,๒๖๒,๓๒๕
๒๕๑๖	๒๓,๕๕๕,๙๘๙	๗,๙๐๒,๘๕๐
๒๕๑๗	๓๐,๗๑๔,๒๔๘	๘,๘๙๐,๗๙๗
๒๕๑๘	๑๐,๕๔๑,๙๘๖	๔,๒๔๒,๑๓๐
๒๕๑๙	๑๔,๔๘๘,๙๘๔	๒,๖๘๗,๑๐๐

ที่มา : Ministry of Finance Japan Exports and Imports (Japan :
Japan Tariff Association, 1970-1976)

สำหรับญี่ปุ่นนั้น เมื่ออัตราค่าเพิ่มของสินค้าออกของญี่ปุ่นลดลง รัฐบาลญี่ปุ่น จึงได้ทำการอุดหนุนอุตสาหกรรมญี่ปุ่นด้วยการตั้งโครงการช่วยเหลือแก่รัฐบาลเวียดนามใต้ ส่วนพวกบริษัทญี่ปุ่นได้จัดตั้งกิจการร่วมกับกลุ่มผลประโยชน์ในเวียดนาม ในลักษณะของการลงทุนแบบกิจการร่วมประมาท ๖ บริษัท ส่วนมากเป็นพวกผลิตวัตถุเครื่องมือเครื่องใช้ทางเกษตรกรรมและเครื่องใช้ไฟฟ้าในช่วงระยะเวลาอันสั้น ญี่ปุ่นก็สามารถตั้งตัวเองเป็นประเทศที่มีส่วนได้เสียทางเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในเวียดนามใต้ ถึงแม้จะไม่มีตัวเลขรวมที่แน่นอน แต่ก็มีเครื่องแสดงถึงการเคลื่อนไหวใหม่ๆ ของญี่ปุ่นกล่าวคือ ญี่ปุ่นได้เปิดเครดิต

เงินเยนสำหรับรายการสร้างงานพื้นฐานในเวียดนามใต้ เช่น โรงไฟฟ้าที่ไซ่ง่อน (๔.๕ ล้านดอลลาร์ในเดือนสิงหาคม ๒๕๑๔) โรงไฟฟ้าพลังไอน้ำที่กันโท (๑.๖ ล้านดอลลาร์ในเดือนมิถุนายน ๒๕๑๔) โครงการชลประทานที่พินริง (๔ ล้านดอลลาร์ซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณาในเดือนมิถุนายน ๒๕๑๔) และโครงการปรับปรุงการโทรศัพท์และการประปา (๖ ล้านดอลลาร์ซึ่งขณะนั้นกำลังอยู่ในระหว่างการพิจารณาเช่นกัน) สำหรับการประกอบการอุตสาหกรรมร่วมได้แก่ โรงงานเครื่องจักรทางเกษตรวิคิโน (Vikyno) และฟาร์มิสสัน (Farmissan) (รายหลังเป็นกลุ่มมิตซูบิชิร้อยละ ๔๐) นอกจากนั้นยังมีการจัดตั้งกลุ่มส่งสินค้าออกซึ่งยิ่งผูกขาดมากขึ้นไปอีก อาทิเช่น การรวมในด้านผลิตภัณฑ์ไฟฟ้า โซนี่-เนชั่นัล-ซันโย เป็นต้น โดยเฉพาะที่จังหวัดบิन्हคินห์ ฝ่ายญี่ปุ่นได้เข้าไปก่อสร้างโรงงานพลังไฟฟ้าน้ำตก ซึ่งสามารถผลิตกระแสไฟฟ้า ๑๖๐,๐๐๐ กิโลวัตต์และจ่ายน้ำชลประทานในเนื้อที่ ๕๐,๐๐๐ เฮกตาร์ โรงงานนี้จะให้พลังไฟฟ้าสำหรับศูนย์อุตสาหกรรมที่เสนอตั้งในแถบรอบ ๆ ท่าเรือกันอน และในจังหวัดเดียวกันนี้ ทางฝ่ายญี่ปุ่นยังได้หมายตาเอาไว้สำหรับ เป็นแหล่งไม้สักและทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ รวมทั้ง เป็นย่านสำหรับก่อสร้างโรงงานโตโยต้าและโรงงานทอผ้าอีกด้วย

นอกจากนั้นธุรกิจญี่ปุ่นยังได้เล็งเห็นลู่ทางอันแจ่มใสที่จะเข้ามาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติซึ่งมีอยู่มากมายในเวียดนามใต้ โดยเฉพาะทรัพยากรน้ำมัน ในต้นทศวรรษ ๒๕๑๐ ญี่ปุ่นได้ใช้น้ำมันถึง ๑๕๐ ล้านตันต่อปี รวบรวมร้อยละ ๕๐ ของน้ำมันของญี่ปุ่นมาจากตะวันออกกลางถึงแม้ญี่ปุ่นจะได้ลงทุนไปมากมายในตะวันออกกลาง แต่ก็มิได้เข้าควบคุมแหล่งน้ำมันในตะวันออกกลางมากนัก ประกอบกับอิทธิพลทางการเมืองของญี่ปุ่นในแถบนั้นมีค่อนข้างน้อย ซึ่งเมื่อรวมเข้ากับราคาน้ำมันจากตะวันออกกลางที่นับวันมีแต่จะเพิ่มสูงขึ้น จึงผลักดันให้รัฐบาลญี่ปุ่นมีนโยบายที่จะลดการพึ่งพานี้ลงไปเรื่อย ๆ โดยการกระจายแหล่งป้อนน้ำมันของตนออกไปอีก ซึ่งจุดมุ่งเล็งของรัฐบาลและพวกกลุ่มผลประโยชน์ญี่ปุ่นในขณะนั้นก็คือ แถบทะเลจีนตะวันออกของภาคพื้นประเทศจีนและแถบชายฝั่งเวียดนาม โดยแหล่งน้ำมันที่สอง ซึ่งคาดกันว่ามิอยู่ในทะเลจีนใต้นี้ พวกนักลงทุนญี่ปุ่นหวังที่จะได้รับสัมปทาน ดังจะเห็นได้จากการจัดตั้งบริษัทพัฒนามหาสมุทร (Ocean Development

Company) ขึ้นเมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๑๔ นอกจากนั้นรัฐบาลญี่ปุ่นยังได้ตั้งงบประมาณรายจ่ายไว้ราว ๕๕.๕ ล้านดอลลาร์ สำหรับการสำรวจอ่าง ลุ่มน้ำโขง ซึ่งรัฐบาลเวียดนามใต้ได้แบ่งออกเป็นเขตสัมปทาน ๑๘ เขต ภายใน ๕ ปี ถ้าหากการประมูลของฝ่ายคนไทยชนะ

นอกเหนือจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นแล้ว ความช่วยเหลือในรูปของการลงทุน และตั้งกิจการอุตสาหกรรมร่วมที่ญี่ปุ่นให้กับ เวียดนามใต้ ตั้งแต่ปี ๒๕๑๔ เป็นต้นไปนั้น ส่วนหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเจรจาระหว่างซาโต-นิคสัน เมื่อตอนปลายปี ๒๕๑๓ โดย นายซาโตได้ตกลงรับพิจารณาที่จะให้ความช่วยเหลือ ๑๕๐ ล้านดอลลาร์แก่รัฐบาล เหงียน วัน เทียว ตามคำขอของสหรัฐฯ ทั้งนี้สหรัฐฯ ได้ขอร้องให้รัฐบาลญี่ปุ่นจัดการให้การดำเนินงานขนาดใหญ่ของอุตสาหกรรมญี่ปุ่น เข้าไปในเวียดนามดังที่ได้กล่าวแล้ว การผูกพันกับ เวียดนามนี้มีต้นกำเนิดมาจากแนวนโยบายประการที่สามของญี่ปุ่นตามที่ได้ระบุไว้ในแถลงการณ์ ซาโต-นิคสัน เมื่อปี ๒๕๑๒ (ค.ศ. ๑๙๖๙) กล่าวคือ ในระหว่างปี ๒๕๑๒-๒๕๑๓ กลุ่ม เคตัน เรนและต่อมากลุ่มความร่วมมือทาง เศรษฐกิจ เวียดนามซึ่งรัฐบาลอุดหนุนได้เดินทางไปเยือน เวียดนามตามที่ได้เคยตกลงไว้กับนิคสันตั้งแต่ปี ๒๕๑๔ เป็นต้นมา ระดับการดำเนินงานของญี่ปุ่นก็ได้ทวีขึ้นอย่าง เห็นได้ชัด แม้จะไม่มีตัวเลขรวมที่แน่นอน^๖ อาจกล่าวได้ว่า การที่รัฐบาลญี่ปุ่นได้ดำเนินการมาตรการให้ความช่วยเหลือ เวียดนามได้มากยิ่งขึ้นตามคำขอร้องของฝ่ายสหรัฐฯ ส่วนหนึ่งน่าจะเป็นการแสดงให้เห็นว่าในขณะนั้น ญี่ปุ่นอยู่ภายใต้อิทธิพลของ สหรัฐฯ จนแยกจากสหรัฐฯ ไม่ออกนอกเหนือจากผลประโยชน์ทาง เศรษฐกิจที่ญี่ปุ่นได้รับจาก

^๖ จอน ฮอลลิเคย์ และ เกแวน แม็คคอร์ดแมค, จักรวรรดินิยมญี่ปุ่นปัจจุบัน : ระบบวงไพน์ลัมพทาเอเซียบูรพา, หน้า ๔๔.

^๗ จอน ฮอลลิเคย์ และ เกแวน แม็คคอร์ดแมค, จักรวรรดินิยมญี่ปุ่นปัจจุบัน : ระบบวงไพน์ลัมพทาเอเซียบูรพา, แปลโดย เสน่ห์ จามริก (กรุงเทพมหานคร : สมาคมสังคมนศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๔), หน้า ๓๒.

การดำเนินการดังกล่าว

นอกจากนี้ ในปี ๒๕๑๗ ฝ่ายญี่ปุ่นยังได้เสนอที่จะช่วยฟื้นฟูเวียดนามหลังจากสงครามได้สงบลงแล้ว โดยจะให้เงินกู้ประมาณ ๔๘.๑ ล้านดอลลาร์^๔ ญี่ปุ่นเล็งเห็นว่าเวียดนามจะเป็นแหล่งที่ให้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ตนได้มาก เพราะมีค่าแรงงานถูกและทรัพยากรน้ำมันที่ทะเลจีนใต้ซึ่งตั้งจุดนักธุรกิจน้ำมันอย่างญี่ปุ่น เป็นอันมาก

นอกเหนือจากคำปฏิกรรมสงครามแล้ว สงครามเวียดนามก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งเสริมการขยายตัวทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นในเวียดนามใต้ในขณะเดียวกัน ญี่ปุ่นได้เข้าร่วมมีบทบาทส่งเสริมสงครามของสหรัฐฯ ในเวียดนามใต้โดยญี่ปุ่นได้สนับสนุนการต่อต้านการขยายตัวของคอมมิวนิสต์ อยู่เบื้องหลังด้วยการยินยอมให้สหรัฐฯ ใช้ฐานทัพในประเทศตนเพื่อปฏิบัติการในสงคราม

ที่ว่าสงครามเวียดนามได้นำผลกำไรอย่างมหาศาลมาสู่ญี่ปุ่นนั้นจะเห็นได้จากภายหลังที่ได้มีการเซ็นสัญญาสงบศึกในเวียดนามในปี ๒๕๑๖ แล้ว กระทรวงการค้าและอุตสาหกรรมระหว่างประเทศ (MITI) ของญี่ปุ่นได้เปิดเผยออกมาว่าการยุติสงครามเวียดนามจะทำให้ญี่ปุ่นสูญเสียรายได้ถึงปีละ ๑,๐๐๐ ล้านดอลลาร์ ซึ่งนับได้ว่าเป็นครั้งแรกที่ญี่ปุ่น ยินยอมเปิดเผยเกี่ยวกับเรื่องนี้ กระทรวงการค้าและอุตสาหกรรมระหว่างประเทศได้ประมาณว่านับตั้งแต่สงครามเวียดนามได้ขยายตัวเมื่อปี ๒๕๐๘ ญี่ปุ่นได้ขายสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับสงครามได้จนถึงปี ๒๕๑๖ เป็นมูลค่าถึง ๖,๕๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เงินจำนวนดังกล่าวอาจจำแนกได้เป็นสามประเภทดังนี้

- (๑) ๑,๗๗๐ ล้านดอลลาร์ เป็นค่าใช้จ่ายทางตรงของกำลังสหรัฐฯ ในญี่ปุ่น
- (๒) ๒,๘๓๐ ล้านดอลลาร์ เป็นค่าใช้จ่ายทางอ้อมในเวียดนามและประเทศ

ใกล้เคียง

^๔ พิชรี ลิโรส, "ญี่ปุ่นในเอเชียอาคเนย์", การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในเอเชียอาคเนย์, หน้า ๘๗.

(๓) ๑,๕๐๐ ล้านเหรียญ เป็นค่าใช้จ่ายทางอ้อมอันสืบเนื่องมาจากการส่งสินค้าญี่ปุ่นไปสหรัฐอเมริกา เพราะสงคราม^๘

สำหรับกลุ่มอิทธิพลที่อยู่เบื้องหลังการตัดสินใจและกำหนดนโยบายของรัฐบาลญี่ปุ่นในส่วนที่เกี่ยวกับการส่งเสริมอุตสาหกรรมผลิตอาวุธก็คือ กลุ่มนักธุรกิจญี่ปุ่น ซึ่งได้โน้มน้าวจิตใจและผลักดันรัฐบาลของตน ได้ตัดสินใจขยายกำลังอาวุธเพื่อส่งไปจำหน่ายแก่กองทัพสหรัฐฯ ที่มาทำสงครามในเวียดนามและประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในปี ๒๕๑๓ ซึ่งเป็นช่วงที่สงครามเวียดนามได้ดำเนินไปอย่างรุนแรงสุดขีด อาทิเช่น นายจูเยมูระ ประธานสมาคม เกคัน เรน ในขณะนั้นได้กล่าวในทำนองเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องการเพิ่มกำลังทหารในที่ประชุมใหญ่ครั้งที่ ๓๐ ของ เกคัน เรน เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๑๒ สมาคมอุตสาหกรรมอาวุธโดย นายโอกูโบ เคน แห่งบริษัทไฟฟ้ามิตซูบิชิ ประธานสมาคมก็ได้มีมติว่าญี่ปุ่นควรส่งเสริมกำลังอาวุธป้องกันประเทศให้มากยิ่งขึ้น ควรจะขยายอาวุธให้แก่ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ฯลฯ^{๑๐} หรือแม้แต่ นายฟูนาดา นากา ประธานของสมาคมตรวจสอบสนธิสัญญาความมั่นคง (ฮัมโบ โขซาไก) ของพรรคเสรีประชาธิปไตยก็ได้เสนอแนะเมื่อปี ๒๕๑๒ ว่า "เพราะเหตุความคับแคบของตลาดอาวุธภายในประเทศจึงมีความจำเป็นต้องอนุญาตให้ส่งออกไปได้ทุกวัน เกาหลีใต้ เวียดนาม และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้....."^{๑๑} จะเห็นได้ว่าผู้นำซึ่งเป็นฝ่ายเหยี่ยว (hawk)

^๘ พิชรี สิโรรส, "ญี่ปุ่นในเอเชียอาคเนย์" พ. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในเอเชียอาคเนย์, หน้า ๘๑-๘๒.

^{๑๐} ประเสริฐ จิตติวัฒน์พงศ์, เผด็จการรัฐสภา : โฉมหน้าการเมืองญี่ปุ่น (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์กราฟิการ์ต, พฤษภาคม ๒๕๒๒), หน้า ๑๕๔.

^{๑๑} จอน ฮอลลิเคย์และ เกแวน แม็คคอร์แมค, จักรวรรดินิยมญี่ปุ่นปัจจุบัน : ระบบวงไพล์ยัมहाเอเชียนรพา, หน้า ๗๔.

ในโลกธุรกิจญี่ปุ่นดังกล่าวได้ผลักดันให้รัฐบาลของตนเร่งเสริมการผลิตอาวุธและส่งเสริมอุตสาหกรรมการค้าอาวุธสงครามของญี่ปุ่น จนกระทั่งปรากฏว่าญี่ปุ่นได้รับผลกำไรจากการขาย อาวุธสงครามปีหนึ่งเฉลี่ยแล้วถึง ๒ พันล้านดอลลาร์ เช่นเดียวกับ เมื่อครั้งเกิดสงคราม เกาหลี^{๑๒}

ยิ่งไปกว่านั้น ญี่ปุ่นยังได้แสดงบทบาทในฐานะที่เป็นฐานทัพและโรงงานซ่อมแซมขนาดใหญ่ของสหรัฐฯ อย่างเข้มแข็งในสงครามเวียดนาม ญี่ปุ่นได้ทำหน้าที่เป็นกำลังหนุนให้สหรัฐฯ ส่งวัสดุอุปกรณ์และการซ่อมแซมทุกอย่างไปใช้ในสงครามเวียดนาม ตลอดจนได้ระดมพวกกลาสีเรือญี่ปุ่นจำนวนประมาณ ๑,๔๐๐ คน ซึ่งปฏิบัติการตามแนวชายฝั่งเวียดนามเพื่อช่วยขนส่งระเบิดนาปาล์ม (ซึ่งร้อยละ ๔๐ ผลิตในญี่ปุ่น) และกระสุนปืนใหญ่ไปใช้ในสงครามเวียดนาม^{๑๓} ในเรื่องนี้รัฐบาลญี่ปุ่นโดยนายชิอานา รัฐมนตรีต่างประเทศในสมัยรัฐบาลนายทานากะ ก็ยอมรับว่ายุทธโศปกรณ์ต่าง ๆ ในญี่ปุ่นอาจจะนำไปใช้ในสงครามได้และกล่าวว่า "ญี่ปุ่นไม่ได้เป็นกลางในสงครามเวียดนาม" ในปี ๒๕๑๑ ทำอากาศยานคาเนดะที่โอกินาวาได้กลายเป็นฐานส่งเครื่องบินทิ้งระเบิด F-๔๒ ที่สหรัฐฯ นำไปทิ้งในเวียดนามเหนือ ส่วนเกาะโอกินาวาก็กลายเป็นแหล่งเก็บแก๊ซพิษและอาวุธลับอื่น ๆ เป็นศูนย์ปฏิบัติการสงครามจิตวิทยาของสหรัฐฯ เป็นที่ถ่ายทอดของสถานีเสียงแห่งอเมริกาที่ทำการส่งกระแสคลื่นไปยังจีนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นฐานทัพของเรือดำน้ำโพลาริสและอาวุธนิวเคลียร์ ฯลฯ^{๑๔} แม้ว่าในขณะนั้นหมู่เกาะนี้จะได้กลับคืนมาเป็น

^{๑๒} ถนอม อานามวัฒน์, "ประวัติศาสตร์และการวิเคราะห์เหตุการณ์ปัจจุบันของเอเชีย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงรุ่งการพิมพ์, ๒๕๒๓), หน้า ๑๖๔.

^{๑๓} จอน ซอลลิเคย์ และ เกแวน แม็คคอร์ดแมค, จักรวรรดินิยมญี่ปุ่นปัจจุบัน : ระบบวงไพบูลย์มหาเอเชียบูรพา, หน้า ๖๖.

^{๑๔} พิชรี สิโรรส, "ญี่ปุ่นในเอเชียอาคเนย์", การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจ และการเมืองในเอเชียอาคเนย์, หน้า ๘๐.

ของญี่ปุ่นแล้วก็ตาม ก็ยังไม่มีสิ่งใดจะมารับประกันได้ ๑๐๐% ว่าสหรัฐฯ จะใช้ฐานทัพ
ที่คงอยู่ที่นี้ เป็นที่เก็บอาวุธนิวเคลียร์ต่อไปในเมื่อรัฐบาลญี่ปุ่น เองก็ไม่มีสิทธิที่จะเข้าไปตรวจ
ค้นในฐานทัพดังกล่าวได้

โดยสรุปแล้ว ในราวกลางทศวรรษ ๒๕๐๐ ซึ่งเป็นยุคสมัยของสงครามเย็น
ระหว่างฝ่ายเสรีประชาธิปไตยกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ นับได้ว่าเป็นยุคแห่งความเฟื่องฟูของ
ญี่ปุ่นในการประกอบกิจการค้าจนกระทั่งได้กลายเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจและ
เมื่อย่างเข้าสู่ช่วงปลายทศวรรษ ๒๕๐๐ เป็นช่วงที่ญี่ปุ่นได้ใช้ยุทธวิธีการลงทุนออกสู่ต่าง
ประเทศ โดยเฉพาะในประเทศด้อยพัฒนาทางอุตสาหกรรมดังเช่นที่ได้ปรากฏในเวียดนาม
ใต้ ตั้งแต่การลงทุนในอุตสาหกรรมทอผ้าและอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ขั้นปฐมไปจนถึงอุตสาหกรรมหนัก

สัมพันธภาพระหว่างญี่ปุ่นกับเวียดนามเหนือปี ๒๕๔๗-๒๕๑๘ (ค.ศ. ๑๙๕๔-๑๙๗๕)

หลังจากที่สหรัฐฯ ได้ยินยอมให้เอกราชอย่างสมบูรณ์แก่ญี่ปุ่น เมื่อเดือน เมษายน
๒๕๔๕ (ค.ศ. ๑๙๕๒) เป็นต้นมา ญี่ปุ่นมักจะดำเนินนโยบายต่างประเทศให้สอดคล้องกับ
นโยบายของสหรัฐฯ ตลอดมา โดยเฉพาะนโยบายของสหรัฐฯ ที่เกี่ยวกับเวียดนาม ญี่ปุ่น
ได้สนับสนุนสหรัฐฯ ในการทำสงครามในเวียดนามและได้รับผลประโยชน์ทางการค้าจาก
สงครามเวียดนามอย่างมหาศาล ดังที่ได้กล่าวไว้บ้างแล้วข้างต้น

จนกระทั่งในยุคของประธานาธิบดีนิกสัน สหรัฐฯ จึงได้เริ่มเล็งเห็นว่า สิ่ง
ที่สหรัฐฯ ต้องมาเป็นเวลานานกว่า ๒๕ ปี ในเวียดนามนั้นไม่ใช่จักรวรรดินิยมจีน
คอมมิวนิสต์ หากแต่ว่าเป็นชาตินิยมอันรุนแรงของชาวเวียดนามเอง ปัจจัยดังกล่าวนี้
ประกอบกับความสูญเสียทางด้านพลังพล การประท้วงสงครามในสหรัฐฯ การไร้ประ-
โยชน์และความเสียหายทางเศรษฐกิจทำให้สหรัฐฯ ต้องการถอนตัวออกจากภูมิภาคเอเชียตะ-
วันออกเฉียงใต้และให้ประเทศเหล่านั้นรับภาระความรับผิดชอบใน เรื่องการป้องกันตนเอง
เป็นหลักในปี ๒๕๑๒ (ค.ศ. ๑๙๖๙) ประธานาธิบดีนิกสันได้เสนอนโยบายใหม่ของ
สหรัฐฯ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงการลดบทบาทและความรับผิดชอบของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชีย

ตะวันออกเฉียงใต้ลงอย่างมาก ในขณะที่เดียวกันก็ต้องการให้ชาวเอเชียช่วยตนเองอาจกล่าวได้ว่า ลัทธินิกสันเป็นนโยบายมุ่งถอนทหารสหรัฐฯ ในเอเชีย โดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดและสูญเสียชีวิตคนอเมริกันน้อยที่สุด ที่สำคัญก็คือ นิกสันได้เน้นว่าการร่วมมือของญี่ปุ่นจะเป็นกุญแจดอกสำคัญในการทำให้ลัทธินิกสันประสบความสำเร็จในเอเชีย สหรัฐฯ เชื่อว่าอิทธิพลของญี่ปุ่นจะเป็น เครื่องสะกดกั้นมิให้จีนหรือโซเวียตเข้ามาครอบครองเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ได้

และเมื่อถึงปี ๒๕๑๕ (ค.ศ. ๑๙๗๒) ประธานาธิบดีนิกสันได้เดินทางไปเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นครั้งแรก ทำให้รัฐบาลญี่ปุ่นรู้สึกตกใจและวิตกกังวลมาก เพราะไม่เคยคาดคิดมาก่อนว่าสหรัฐฯ จะกระชับสัมพันธไมตรีกับจีนได้รวดเร็วถึงเพียงนี้ ทำให้ญี่ปุ่นรู้สึกว่าตนเองถูกสหรัฐฯ หักหลัง นับจากเหตุการณ์ครั้งนั้นมา ญี่ปุ่นจึงได้เริ่มดำเนินนโยบายต่างประเทศเป็นของตนเองมากขึ้น เช่น ประกาศสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน สนับสนุนกลุ่มประเทศอาหรับในกรณีพิพาทกับอิสราเอล ตลอดจนเริ่มหันมาทบทวนนโยบายต่อเวียดนามของตนเสียใหม่ โดยเริ่มมีบทบาทและความเคลื่อนไหวเพื่อเจรจาทางการทูตอันจะเป็นการปูทางไปสู่การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเวียดนามเหนือ จะเห็นได้ว่าก่อนหน้านั้นญี่ปุ่นเองก็ยังมีได้กำหนดท่าทีที่แน่นอนเกี่ยวกับการรับรองเวียดนามเหนือ แต่เนื่องจากญี่ปุ่นมีความต้องการที่จะมีฐานะท่าทีที่เป็นอิสระจากสหรัฐฯ มากขึ้น ตลอดจนมีความประสงค์ที่จะมีความสัมพันธ์กับทุกรัฐบาลที่ถูกต้องตามกฎหมาย การติดต่อระหว่างสองฝ่ายจึงได้เริ่มขึ้นที่กรุงฮานอยในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๑๔ โดยเจ้าหน้าที่จากกระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่น ได้เดินทางไปติดต่อยังกรุงฮานอย และในเดือนต่อมา คณะผู้แทนเวียดนามเหนือก็ได้เดินทางผ่านกรุงโตเกียว แต่ความพยายามของฝ่ายญี่ปุ่นที่จะติดต่อกับฝ่ายเวียดนามเหนืออีก ณ กรุงปารีสในปี ๒๕๑๕ ไม่ประสบความสำเร็จ

แต่เนื่องจากทั้งสองฝ่ายได้พยายามติดต่อกันเป็นระยะ ๆ ในที่สุด ญี่ปุ่นจึงได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเวียดนามเหนือ เมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๑๖ และคาดกันว่าญี่ปุ่นจะ เปิดสถานเอกอัครราชทูตที่ฮานอยในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๑๘ เป็นต้นไป

แต่เนื่องจากทางฮานอยได้ตั้งเงื่อนไขไว้ว่า ญี่ปุ่นต้องยอมจ่ายค่าปฏิกรรมสงคราม (ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ) อันเนื่องมาจากการที่ญี่ปุ่นได้เข้ามาทำความเสียหายในระหว่างสงครามโลกครั้งที่แล้วแก่เวียดนามเหนือเสียก่อน จึงทำให้ทั้งสองฝ่ายไม่สามารถทำความตกลงกันในรายละเอียดได้^{๑๕}

ในการที่เวียดนามเหนือได้นำเอาเรื่องการเปิดสถานเอกอัครราชทูตไปเกี่ยวข้องกับ การเจรจาให้ค่าปฏิกรรมสงคราม และไม่สามารถจะทำความตกลงกันในเรื่อง รายละเอียดและจำนวนเงินที่ญี่ปุ่นจะให้ความช่วยเหลือแก่เวียดนามเหนือได้^{๑๖} ประกอบกับได้มีข่าวลืออย่างไม่เป็นทางการว่า สหรัฐฯ ได้ใช้อิทธิพลบีบบังคับญี่ปุ่นเป็นการภายใน ใ้ญี่ปุ่นให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่เวียดนามเหนือ อีกทั้งเหตุการณ์ในอินโดจีน ได้เปลี่ยนแปลงและผันแปรไปอย่างรวดเร็ว -โดยฝ่ายคอมมิวนิสต์เป็นผู้ชนะในเวียดนามใต้ และกัมพูชา จึงยังผลให้การเจรจาของทั้งสองฝ่ายต้องหยุดชะงักลงชั่วคราว จนกระทั่งเมื่อสงครามเวียดนามสิ้นสุดลงแล้ว ญี่ปุ่นจึงได้เริ่มดำเนินการเจรจากับเวียดนามเหนือในเรื่องการเปิดสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่น ณ กรุงฮานอยต่อไป ฝ่ายเวียดนามเหนือได้เรียกร้องให้ญี่ปุ่นสัญญาว่าจะให้ความช่วยเหลือ ทั้งหมดเป็นจำนวนเงิน ๑๓,๕๐๐ ล้านบาท โดยแบ่งออกเป็น ๘,๕๐๐ ล้านบาท ภายในปีงบประมาณ ๒๕๑๔ และอีก ๕,๐๐๐ ล้านบาทภายในปีงบประมาณ ๒๕๑๕ มิฉะนั้นเวียดนามเหนือจะไม่อนุมัติให้เปิดสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นที่ฮานอย แต่ฝ่ายญี่ปุ่นไม่สามารถจะปฏิบัติตามคำเรียกร้องดังกล่าวได้ โดยอ้างเหตุผลว่าญี่ปุ่นไม่อาจจะให้คำมั่นสัญญาเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจสำหรับปีงบประมาณ ๒๕๑๔ ก่อนที่รัฐสภาญี่ปุ่นจะให้ความเห็นชอบในโครงการให้ความช่วยเหลือ

^{๑๕} พิชรี สีโรรส, "ญี่ปุ่นในเอเชียอาคเนย์", การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในเอเชียอาคเนย์, หน้า ๘๓.

^{๑๖} กรมการเมือง, กระทรวงการต่างประเทศ, ภูมิหลังประเทศญี่ปุ่น, หน้า ๔๐.

เหลือแก่ต่างประเทศสำหรับปีงบประมาณ ๒๕๑๔ นั้นได้ แต่ในที่สุดก็ได้มีการตกลงประนีประนอมกันโดยฝ่ายญี่ปุ่นรับรอง "โดยปริยาย" ว่าญี่ปุ่นจะให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจเพิ่มเติมอีก ๔,๐๐๐ ล้านดอลลาร์แก่เวียดนามเหนือในปีงบประมาณ ๒๕๑๔ ซึ่งจะได้มีการเจรจาเกี่ยวกับการขยายการให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติมดังที่ได้กล่าวแล้วต่อไป การเจรจาล่าสุดท้ายนี้ได้ดำเนินการที่กรุงเวียงจันทน์และได้มีการลงนามย่อในความตกลงกัน เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๔

ต่อมารัฐบาลญี่ปุ่นได้ส่งคณะผู้แทนรัฐบาลของตน มีนายคิโยชิ สูกานูมา (Kiyoshi Suganuma) เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำประเทศลาว เป็นหัวหน้าคณะไปลงนามในหนังสือแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่าเพื่อการบูรณะและพัฒนาเศรษฐกิจจำนวน ๔,๕๐๐ ล้านดอลลาร์แก่เวียดนามเหนือกับนายเหวียน ทูย ตรินห์ รัฐมนตรีต่างประเทศเวียดนามเหนือ ณ ฮานอย เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๑๔ หลังจากนั้น คณะผู้แทนญี่ปุ่นก็ได้มีโอกาสพบปะสนทนากับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลเวียดนามเหนือหลายครั้งและได้มีการแลกเปลี่ยนทรรศนะในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับช่องทางที่จะส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศทั้งสอง รวมทั้งการพัฒนาความสัมพันธ์ในอนาคตระหว่างญี่ปุ่นกับเวียดนามเหนือ

ในด้านความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศทั้งสอง นับได้ว่าดำเนินไปด้วยดีในระหว่างที่ทั้งสองฝ่ายยังมิได้มีความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกันนั้น ญี่ปุ่นก็ได้ติดต่อค้าขายกับเวียดนามเหนือโดยซื้อถ่านหินคุณภาพสูงจากเหมืองในบริเวณฮองไก (Hongkai) ในเวียดนามเหนือเป็นประจำอยู่แล้ว และเมื่อญี่ปุ่นให้การรับรองเวียดนามเหนือเมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๑๖ การค้าระหว่างประเทศทั้งสองได้เพิ่มขึ้นเป็น ๑๖ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี ๒๕๑๗ เพิ่มขึ้นเป็น ๒๕ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ญี่ปุ่นสั่งซื้อถ่านหินจากเวียดนามเหนือ ในขณะที่เวียดนามเหนือสั่งซื้อผ้า เครื่องจักร และผลิตภัณฑ์เคมีจากญี่ปุ่นตั้งแต่ปี ๒๕๑๔ เป็นต้นไป การค้าระหว่างญี่ปุ่นกับเวียดนามเหนือได้ขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็ว ดังจะเห็นได้ว่าในช่วง ๔ เดือนแรกของปี ๒๕๑๘ ประเทศทั้งสองได้ติดต่อแลกเปลี่ยนทางการค้ากันเป็นมูลค่าถึง ๔๔.๕ ล้านดอลลาร์ และตามข้อตกลงวันที่

๑๑ ตุลาคม ๒๕๑๘ ฝ่ายเวียดนามเหนือก็ได้ยอมรับข้อเสนอของญี่ปุ่นในการจัดซื้อสินค้าเข้าประเภทต่าง ๆ จากญี่ปุ่นรวมมูลค่าทั้งสิ้น ๘,๕๐๐ ล้านบาทดังนี้คือ รถปรับดินมูลค่า ๒.๗ พันล้านบาท รถบรรทุกมูลค่า ๕.๑ พันล้านบาท รถขุดมูลค่า ๑.๑ พันล้านบาท โบกี้รถไฟมูลค่า ๓๐๐ ล้านบาท และเครื่องมือวิจัยอีกมูลค่า ๓๐๐ ล้านบาท^{๑๗} นอกจากนั้นฝ่ายเวียดนามเหนือ ยังได้ติดต่อกับธุรกิจระดับเอกชนโดยผ่านสถาบันเพื่อการแลกเปลี่ยนทางวิชาการและเทคโนโลยีกับเวียดนามของญี่ปุ่น ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อปี ๒๕๑๖ โดยการสนับสนุนของกระทรวงการต่างประเทศและสหพันธ์องค์การเศรษฐกิจ (Federation of Economic Organization) เพื่อช่วยเหลือบริษัทญี่ปุ่นต่าง ๆ ที่จะเข้าร่วมในโครงการบูรณะฟื้นฟูและชุดค้นทรัพยากรธรรมชาติของเวียดนามเหนือ ทางสถาบันได้เซ็นสัญญาความร่วมมือทางวิชาการกับสถานอยุ่โดยบริษัทมุสุมิ (Mutsumi) ของญี่ปุ่นได้ส่งเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำปลาแช่เย็นมูลค่า ๕๐ ล้านบาทไปให้เวียดนามในปี ๒๕๑๗ ส่วนธนาคารมิตรชวยได้ตกลงขยายการค้าและรับจะฝึกอบรมคนเวียดนามให้ด้วย^{๑๘} และเพื่อป้องกันมิให้ญี่ปุ่นเข้ามาครอบครองอำนาจทางเศรษฐกิจในประเทศของตนได้ง่าย ๆ เวียดนามเหนือ

^{๑๗} ฝ่ายเวียดนามเหนือคาดว่า จะใช้เงินช่วยเหลือดังกล่าวภายในวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๑๙ แต่โดยที่การดำเนินการยังไม่เสร็จสิ้นตามโครงการจึงได้มีการยืดอายุให้ใช้เงินนี้ต่อไปอีก ๑ ปี จนถึงวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๒๐ ส่วนความช่วยเหลือสองจำนวน ๕,๐๐๐ ล้านบาทนั้น เวียดนามได้ลงนามรับความช่วยเหลือเมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๑๙ : กรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศ, ความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม, หน้า ๕.

^{๑๘} โดยเฉพาะ เมื่อเกิดวิกฤตการณ์น้ำมันในปี ๒๕๑๗ ได้ส่งผลให้ญี่ปุ่นหันมาหาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากยิ่งขึ้นโดยได้เข้ามามีหุ้นส่วนสำคัญในโครงการขุดน้ำมันชายฝั่งทวีปของเวียดนามใต้ : พิชริ ลีโรส, "ญี่ปุ่นในเอเชียอาคเนย์", การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในเอเชียอาคเนย์, หน้า ๖๙.

จึงได้เห็นไปทำสัญญาการแลกเปลี่ยนทางวิชาการกับประเทศอื่น ๆ ด้วย เช่น ฝรั่งเศส
เยอรมัน ตะวันออก โปแลนด์ ยูโกสลาเวีย โซเวียต ฯลฯ^{๑๔}

สถิติการค้าระหว่างญี่ปุ่นกับเวียดนามเหนือปี ๒๕๑๓-๒๕๑๘ (ก่อนรวมประเทศ)

(หน่วย : ๑,๐๐๐ เยน)

ปี	มูลค่าสินค้าออกญี่ปุ่น เข้า เวียดนามเหนือ	มูลค่าสินค้าเข้าของญี่ปุ่นจาก เวียดนามเหนือ
๒๕๑๓	๑,๘๐๗,๑๐๔	๒,๒๗๕,๐๔๔
๒๕๑๔	๑,๒๖๔,๘๔๔	๔,๐๗๕,๘๒๐
๒๕๑๕	๙๓๘,๗๐๖	๗๘๒,๐๒๔
๒๕๑๖	๑,๑๘๙,๙๑๕	๒,๐๖๓,๙๑๘
๒๕๑๗	๖,๐๔๙,๓๓๗	๘,๘๒๔,๖๐๓
๒๕๑๘	๑๒,๗๔๓,๓๐๓	๗,๙๔๕,๔๕๗
๒๕๑๙	๓๕,๐๙๘,๕๔๒	๑๑,๘๒๙,๒๐๐

ที่มา : Ministry of Finance, Japan Exports and Imports (Japan :
Japan Tariff Association, 1970-1976)

ญี่ปุ่นกับการรวมประเทศเวียดนามปี ๒๕๑๘ (ค.ศ. ๑๙๗๕)

เมื่อญี่ปุ่นประสบความสำเร็จในการเปิดสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงฮานอย
ในเดือนตุลาคม ๒๕๑๘ โดยมีอุปทูตชั่วคราวเป็นหัวหน้าคณะผู้แทนทางการทูตในขั้นต้นแล้ว
ต่อมาเมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๑๙ รัฐบาลญี่ปุ่นจึงได้แต่งตั้งนายทาซากาอากิ ฮาเซกาวา

^{๑๔} พิชรี ลีโรส, "ญี่ปุ่นในเอเชียอาคเนย์", การเปลี่ยนแปลงทางสังคม
เศรษฐกิจ และการเมืองในเอเชียอาคเนย์, หน้า ๘๘.

ผู้ซึ่ง เคย เป็นที่ปรึกษาและ เอกอัครราชทูตสถาน เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำกรุงมอสโกและ
กรุงสุลใหญ่ ณ เมืองยอนโนลดู มาแล้วก่อนหน้านั้น เป็น เอกอัครราชทูตญี่ปุ่นประจำกรุง
ฮานอย และได้เดินทางถึงกรุงฮานอยราวปลายเดือนมีนาคม ๒๕๑๔ ส่วนฝ่ายเวียดนาม
เหนือ ได้ส่งคณะผู้แทนทางการทูตของตน ซึ่งมีนายทรันดัก ทิว (Tran Duc Tue)
เป็นหัวหน้าคณะ เดินทางไปถึงกรุงโตเกียวเมื่อวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๑๔ และได้กระทำ
พิธีเปิดสถาน เอกอัครราชทูตเวียดนามเหนือประจำญี่ปุ่น ณ สถานเอกอัครราชทูตเวียดนาม
ใต้เดิมในอำเภอชิบูยา การที่เวียดนามเหนือเข้าสวมสิทธิครอบครองสถานที่ราชการ ซึ่ง
เป็นของรัฐบาลไซ่ง่อนเดิมโดยการรับรู้ของรัฐบาลญี่ปุ่นอาจเป็นการแสดงได้ว่าได้มีการตกลง
ที่จะร่วมกันระหว่าง เวียดนามเหนือและ เวียดนามใต้แล้ว โดย เวียดนามเหนือ เป็นผู้สับ
สิทธิในทรัพย์สินของ เวียดนามใต้เดิม

สำหรับ เวียดนามใต้นั้น ก่อนที่ฝ่ายญี่ปุ่นจะหันมาทบทวนนโยบายและปรับเปลี่ยน
ท่าทีของตนต่อ เวียดนามใต้ เสียใหม่ในขณะที่สถานการณ์ใน เวียดนามใต้ได้เปลี่ยนแปลงไปใน
ทางที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์กำลังได้รับชัยชนะ รัฐบาลญี่ปุ่นก็จำเป็นต้องพิจารณาถึงก่อนว่า
เหตุการณ์ใน เวียดนามใต้จะผันแปรไปในรูปแบบใดก่อนที่ญี่ปุ่นจะตัดสินใจอย่างหนึ่งอย่างใด เกี่ยวกับ
ความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับ เวียดนามใต้ เมื่อฝ่ายเวียดนาม (รัฐบาลปฏิวัติเฉพาะกาล
เวียดนามใต้) ได้รับชัยชนะอย่างรวดเร็วใน เวียดนามใต้ และฝ่ายญี่ปุ่นเห็นว่าสถานการณ์
ใน เวียดนามใต้ได้สงบลงหลังจากที่รัฐบาลไซ่ง่อนได้ประกาศยอมแพ้โดยไม่มีเงื่อนไขไปแล้ว
หนึ่งสัปดาห์ และรัฐบาลปฏิวัติเฉพาะกาล เวียดนามใต้ได้ขึ้นครอง เวียดนามใต้ โดยสมบูรณ์
แล้ว จึงได้ประกาศให้การรับรองรัฐบาลปฏิวัติเฉพาะกาล เวียดนามใต้เมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม
๒๕๑๔

ภายหลังจากการลงนามในหนังสือแลกเปลี่ยน เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือทาง
เศรษฐกิจของญี่ปุ่นแก่ เวียดนามเหนือ เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๑๔ ที่ฮานอยแล้ว คณะผู้
แทนญี่ปุ่นก็ได้เจรจากับ เจ้าหน้าที่ฝ่ายเวียดนามเหนือ เพื่อหาช่องทางฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการ
ทูตระหว่างญี่ปุ่นกับ เวียดนามใต้ด้วย ทั้งนี้เพราะญี่ปุ่นมีความเชื่อมั่นว่า เวียดนามเหนือมีอิทธิพล
เหนือรัฐบาล เวียดนามใต้ในขณะนั้นและคงจะมีทางที่จะพูดจากับ เวียดนามใต้ในเรื่องนี้ได้บ้าง

นอกจากนั้นคณะผู้แทนญี่ปุ่นยังได้ถือโอกาสพบปะสนทนากับเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ของเวียดนามที่อยู่ที่ฮานอยเป็นเวลา ๓ ชั่วโมง ซึ่งในที่สุดเจ้าหน้าที่ของทั้งสองฝ่ายได้ตกลงกันว่าในระหว่างนั้นยังไม่เป็นการเหมาะสมที่เจ้าหน้าที่ญี่ปุ่นจะไปเยือนไซ่ง่อนเพื่อดำเนินการปูพื้นฐานเกี่ยวกับการฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างญี่ปุ่นกับเวียดนามใต้จนกระทั่งปลายเดือนมีนาคม ๒๕๑๔ ญี่ปุ่นจึงได้ปิดสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงไซ่ง่อน โดยได้มอบให้สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงฮานอยดำเนินการเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเวียดนามใต้ และดูแลรักษาผลประโยชน์ของญี่ปุ่นในเวียดนามใต้ต่อไป การดำเนินการดังกล่าวจึงเป็นการเตรียมรับสภาพความเป็นจริงของการรวมเวียดนามเหนือและใต้ ซึ่งในขณะนั้นคาดว่าจะมีขึ้นในวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๑๖ ซึ่งเป็นวันครบรอบ ๑ ปีของชัยชนะของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในเวียดนามใต้หรืออาจล่าช้าไปอีกเดือนหรือสองเดือน และในขณะนั้นได้อยู่ในระหว่างการดำเนินการสำรวจสัมมะโนประชากรทั่วเวียดนามใต้เพื่อเตรียมการเลือกตั้งสมาชิกสภาแห่งชาติจำนวน ๔๘๒ คนในวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๑๔ ทั้งนี้เพื่อเข้าไปทำหน้าที่รวมเวียดนามแต่งตั้งผู้บริหารและร่างรัฐธรรมนูญใหม่โดยมีหลักการให้เวียดนามทั้งสองมีรัฐบาลและรัฐสภาเดียวกัน ตามคำโฆษณาของทางการต่อมาภายหลังปรากฏว่าการเลือกตั้งในครั้งนั้นมีผู้ใช้สิทธิถึง ๙๓% และในที่สุดก็ได้ประกาศรวมเวียดนามและตั้งชื่อใหม่ว่า "สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม" เมืองไซ่ง่อนได้ถูกเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น "นครโฮจิมินห์" มีฮานอยเป็นเมืองหลวง นายฟาม วันตง เป็นนายกรัฐมนตรี นายตัน ดัก ตาง เป็นประธานาธิบดี

สำหรับฐานะทำของฝ่ายสหรัฐฯ ต่อการรับรองรัฐบาลเวียดนามเหนือและรัฐบาลใหม่ของเวียดนามใต้ของญี่ปุ่นนั้น จะเห็นได้ว่าในเบื้องต้น สหรัฐฯ ต้องการให้ญี่ปุ่นรับภาระหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่รัฐบาลเวียดนามใต้แทนสหรัฐฯ ซึ่งกำลังจะถอนตัวออกไปทำนองเดียวกับที่อังกฤษและฝรั่งเศสเคยมอบหมายภาระนี้ให้สหรัฐฯ เมื่อ ๒๐ กว่าปีก่อน แต่ญี่ปุ่นก็มีท่าทีที่แตกต่างจากสหรัฐฯ เนื่องจากต้องการดำเนินนโยบายที่เป็นอิสระจากสหรัฐฯ มากขึ้นกว่าเดิม และมีได้ตอบสนองความปรารถนาของสหรัฐฯ ดังกล่าวข้างต้นอย่างจริงจังนัก เพราะตั้งแต่ปี ๒๕๑๔ ญี่ปุ่นได้ดำเนินการเจรจา

ทางการทูตจนสามารถสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับ เวียดนาม เหนือได้สำเร็จเมื่อปี ๒๕๑๖^{๒๐} และได้ติดต่อสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจการค้ากันมาด้วยดี และเมื่อสถานการณ์ในเวียดนามได้กำลังทรุดหนัก เมื่อเดือน เมษายน ๒๕๑๘ รัฐบาลญี่ปุ่นก็ได้เริ่มทบทวนและกำหนดนโยบายต่อเวียดนามได้ใหม่ แต่ก็พยายามให้อยู่ภายในขอบเขตของสนธิสัญญาความมั่นคงญี่ปุ่น-สหรัฐฯ เนื่องจากญี่ปุ่นเป็นประเทศทุนนิยม ญี่ปุ่นจึงยังคงต้องรักษาความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสหรัฐฯ ต่อไป และก็คงจะไม่ทิ้งนโยบายเดินตามสหรัฐฯ อย่างแน่นอน แม้ว่าญี่ปุ่นจะมีท่าทีเป็นอิสระจากสหรัฐฯ มากขึ้นกว่าเดิมก็ตาม ด้วยเหตุนี้เพื่อให้การดำเนินนโยบายต่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของตนไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศทั้งสอง นายกิอิชิ มียาซาวา รัฐมนตรีต่างประเทศญี่ปุ่นในขณะนั้น จึงได้เดินทางไปสหรัฐฯ ระหว่างวันที่ ๑๐-๑๒ เมษายน ๒๕๑๘ เพื่อปรึกษาหารือกับรัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ ในขณะนั้นคือ นายเฮนรี

^{๒๐} สหรัฐฯ ได้เปลี่ยนยุทธศาสตร์ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของตนไปจากเดิม กล่าวคือในทศวรรษที่ ๒๕๐๐ สหรัฐฯ ได้ส่งทหารเข้าไปในเวียดนามใต้เพื่อทำสงครามชิงชังวามิให้คอมมิวนิสต์ยึดครองประเทศนั้นและขยายอิทธิพลเข้าไปในส่วนอื่นของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ต่อมาในกลางทศวรรษที่ ๒๕๑๐ เมื่อนาย ริชาร์ด นิกสัน เข้ามาดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐฯ ความคิดที่จะเอาชนะคอมมิวนิสต์ในทางทหารได้เปลี่ยนแปลงไปและเปิดโอกาสให้แนวความคิดใหม่เข้าแทนที่ นั่นคือ การหารีชีป้องกันผลประโยชน์และอิทธิพลของสหรัฐฯ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยวิถีทางการเมือง วิธี การดังกล่าวหมายถึง การเจรจาตกลงกับประเทศที่เป็นคู่แข่งของสหรัฐฯ ในภูมิภาคนี้รวมทั้งการมอบพันธกรณีบางประการให้มิตรประเทศของตนปฏิบัติการแทน ดูเหมือนว่าญี่ปุ่นจะเป็นประเทศเดียวในเอเชียในขณะนั้น ที่มีความรุ่งเรืองทางด้านเศรษฐกิจพอที่จะเป็นทายาททางการเมืองของสหรัฐฯ และปฏิบัติการกิจที่สหรัฐฯ มอบหมายเป็นมรดกตกทอดให้ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งญี่ปุ่นเองก็มีความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นกับสหรัฐฯ ทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคงตลอดจน เป็นประเทศอุตสาหกรรมที่มีระบบ เศรษฐกิจแบบทุนนิยม เช่นเดียวกับสหรัฐฯ : ญี่ปุ่น, ทายาททางการเมืองของอเมริกา" ประชาธิปไตย (๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๑๗) : ๔.

คิสซิง เกอร์ เพื่อชี้แจงและหยั่งท่าทีของสหรัฐฯ ต่อนโยบายเวียดนามของตนในขณะที่
 สหรัฐฯกำลังดำเนินการถอนตัวออกจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับนายคิสซิง เกอร์ ฝ่ายญี่ปุ่น
 ได้ขอคำยืนยันจากสหรัฐฯ เกี่ยวกับการปฏิบัติตามสนธิสัญญาความมั่นคงญี่ปุ่น-สหรัฐฯ ซึ่ง
 ก็ปรากฏว่าทั้งสองฝ่ายได้มีการตกลงกันด้วยวาจาจนเป็นที่พึงพอใจต่อฝ่ายญี่ปุ่น ทั้งสองฝ่าย
 ได้ให้คำมั่นสัญญาว่าจะปฏิบัติตามข้อผูกพันภายใต้สนธิสัญญาความมั่นคงร่วมกันต่อไป^{๒๑} เมื่อ
 สหรัฐฯ ไม่ถือว่าการดำเนินนโยบายเวียดนามของญี่ปุ่นหลังสิ้นสุดสงครามอินโดจีน จะมี
 ผลกระทบกระเทือนต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศทั้งสองในอนาคตแต่ประการใด
 รัฐบาลญี่ปุ่นจึงได้ดำเนินการรับรองรัฐบาลใหม่ของเวียดนามใต้และเจรจาเพื่อเปิดสถานทูต
 ของตนที่กรุงฮานอย ต่อไปดังกล่าวแล้วข้างต้น

การปรับ เปลี่ยนท่าทีของญี่ปุ่นต่อฝ่ายเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้เสียใหม่ใน
 ช่วงที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์กำลังมีชัยในสงครามอินโดจีนนั้น ชาวญี่ปุ่นถือว่าท่าทีและสัมพันธ์ภาพ
 อันดีที่ญี่ปุ่นมีต่อเวียดนามจะช่วยส่งเสริมสันติภาพและความมั่นคงในเอเชียตะวันออกเฉียง
 ใต้ เนื่องจากเวียดนามเป็นศูนย์กลางสำคัญที่จะสร้างสรรค์หรือทำลายสันติสุขและความ
 สงบในภูมิภาคแห่งนี้ โดยเฉพาะสถานเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นที่กรุงฮานอยนั้น ญี่ปุ่นสามารถใช้
 เป็นฐานสำคัญในการดำเนินนโยบายทางการทูตของญี่ปุ่นในอินโดจีน นอกจากนั้นท่าที

๒๑

การเจรจาดกกลางระหว่างสองฝ่ายมีประเด็นสำคัญดังนี้คือ ก. ประเทศทั้ง
 สองจะร่วมกันธำรงรักษาสนธิสัญญาความมั่นคงญี่ปุ่น-สหรัฐฯ ไว้ซึ่งเป็นผลประโยชน์ของทั้ง
 สองฝ่ายไปได้อีกเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ข. กำลังทางนิวเคลียร์ของสหรัฐฯ เป็นกำลัง
 สำคัญของญี่ปุ่นต่อการถูกโจมตีทางนิวเคลียร์ ค. สหรัฐฯ ให้ความสำคัญอย่างมากต่อข้อ
 ผูกมัดตามสนธิสัญญาความมั่นคงร่วมกันในการป้องกันญี่ปุ่นจากการถูกโจมตีจากภายนอกด้วย
 อาวุธนิวเคลียร์หรืออาวุธธรรมดา ง. ญี่ปุ่นจะปฏิบัติตามข้อผูกพันภายใต้สนธิสัญญาความ
 มั่นคงร่วมกัน : สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงโตเกียว, "การเขียนสหรัฐฯ ของรัฐมนตรี
 ต่างประเทศญี่ปุ่น", หนังสือที่ ๘๔๔-๒๕๑๘ ลงวันที่ ๑๘ เมษายน จากสถานเอกอัครราช-
 ทูตไทย ณ กรุงโตเกียว ถึง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ, หน้า ๓.

ต่อเวียดนามของญี่ปุ่นดังกล่าวยัง เป็นการปฏิบัติที่สอดคล้องตามนโยบายของญี่ปุ่นที่ต้องการ ครอบคลุมความสัมพันธ์กับทุกประเทศ แม้ว่าจะมีระบบการเมืองและสังคมที่แตกต่างกัน (Omni-directional)

ส่วนทางด้าน การเตรียมบูรณะ เศรษฐกิจของ เวียดนามนั้น ปรากฏว่าก่อนสงคราม เวียดนามจะสงบ รัฐบาลญี่ปุ่นก็ได้วางแผนที่จะ เข้าไปช่วยแผนฟื้นฟูเศรษฐกิจของ เวียดนามภายหลังสงครามสงบลงแล้ว โดยเตรียมจัดส่งคณะสำรวจ เพื่อให้ความร่วมมือใน การบูรณะ เวียดนาม (Vietnam Reconstruction Co-operation Survey Mission) เข้าไปเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยส่งเสริมความร่วมมือที่กระทำร่วมกัน หลาย ๆ ชาติ (Multinational Cooperation) ญี่ปุ่นจะให้ความช่วยเหลือด้าน มนุษยธรรมและจะ เปลี่ยนความช่วยเหลือดังกล่าวไปเป็นการส่งเสริมพัฒนาการ เพื่อให้ประเทศ เวียดนามได้กลับสู่สภาพเดิม ^{๒๒} ภายหลังสงคราม เวียดนามสิ้นสุดแล้ว ญี่ปุ่นได้เจรจาทำ ความตกลงให้ความช่วยเหลือและร่วมมือทาง เศรษฐกิจและการเงินแก่ เวียดนามเหนือ รวมทั้งได้จัดส่งคณะผู้แทนญี่ปุ่นทั้งในระดับรัฐและผู้แทนบริษัทน้ำมันระดับ เอกชน เดินทางไปเยือน เวียดนามเหนือ เพื่อแสวงหาช่องทางร่วมมือในการสำรวจแหล่งน้ำมันและ เพื่อสำรวจกิจการบริษัทน้ำมัน เอกชนและ เจรจากับรัฐบาล เวียดนาม เพื่อปรับปรุงตลอดจนสำรวจน้ำมันนอก เขตสามเหลี่ยม แม่น้ำโขง ส่วนในเวียดนามใต้ นั้น รัฐบาลญี่ปุ่นได้พยายามหาทางปรับความสัมพันธ์เป็นปกติ กับเวียดนามใต้ต่อไปซึ่งถ้าตกลงกันได้ ญี่ปุ่นก็จะอยู่ในฐานะให้ความช่วยเหลือบูรณะ เวียดนาม ใต้ได้มาก แต่ก็มีปัญหาในเรื่องความสัมพันธ์ที่มีอยู่ระหว่างประเทศทั้งสองในขณะนั้น เพราะ รัฐบาลปฏิบัติ เฉพาะกาล เวียดนามใต้ได้ปฏิเสธอย่างเปิดเผยว่าไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูต ระหว่างประเทศทั้งสอง แต่รัฐบาลญี่ปุ่นจะต้องรับผิดชอบต่อการฟื้นฟูบูรณะประเทศภายหลัง สงครามให้กับ เวียดนามใต้ ซึ่งน่าจะหมายความว่า เวียดนามใต้อาจจะรับความช่วยเหลือ

๒๒

พัชรี สิริโรส, "ญี่ปุ่นในเอเชียอาคเนย์", การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในเอเชียอาคเนย์, หน้า ๘๓.

โดยไม่มีเงื่อนไข

ภายหลัง เวียดนามรวมประเทศแล้ว รัฐบาลญี่ปุ่นได้จัดส่งคณะผู้แทนซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่จากทบวงความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงเกษตรและป่าไม้ของญี่ปุ่น เดินทางไปเยือนเวียดนาม เพื่อแสวงหาช่องทางขยายความช่วยเหลือทางการเงินแก่เวียดนามในการปลูกข้าวโพดตามโครงการจัดตั้งศูนย์ทดลองการปลูกข้าวโพดเพื่อใช้เป็นอาหารสัตว์ขนาด ๑,๐๐๐ เฮกเตอร์ เหนือสถานที่ย้ายไปประมาณ ๑๐๐ กม. ตลอดจนได้ศึกษาการพัฒนาการปลูกข้าวโพดในเวียดนามได้ด้วย จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๒๐ ผู้แทนสหพันธ์สหกรณ์การเกษตรของญี่ปุ่นจึงได้ลงนามกับผู้แทนสหพันธ์สหกรณ์ผลผลิตการเกษตรของเวียดนาม ณ กรุงโตเกียวว่าด้วยความร่วมมือและส่งเสริมการผลิตข้าวโพดในเวียดนาม ซึ่งตามข้อตกลงนั้น สหพันธ์สหกรณ์การเกษตรของญี่ปุ่นจะให้เวียดนามกู้เงินจำนวน ๑.๕ พันล้านเยน (ประมาณ ๕.๒ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือ ๑๐๔ ล้านบาท) เพื่อนำไปดำเนินการตามโครงการทดลองปลูกข้าวโพดดังกล่าวแล้ว คาดกันในขณะนั้นว่า ต่อไปข้าวโพดจะเป็นสินค้าออกที่สำคัญของเวียดนาม เพราะเวียดนามมีแผนการที่จะขยายพื้นที่การเพาะปลูกเพิ่มขึ้นอีกเป็น ๓ เท่า ในปี ๒๕๒๓ โดยจะสามารถผลิตข้าวโพดได้ ๕ ล้านตันต่อปี

ในเรื่องการเตรียมบูรณะเศรษฐกิจของเวียดนามนั้น ฝ่ายญี่ปุ่น (นายเคนิชิอิไต) ได้เคยอธิบายสถานะความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นกับเวียดนามว่าประเทศเวียดนามมีแนวโน้มขยายต่างประเทศที่ต้องการเป็นอิสระจากโซเวียตและจีน และต้องการเป็นมิตรกับประเทศฝ่ายโลกเสรีอื่น ๆ รวมทั้งญี่ปุ่น ฝรั่งเศส และสวีเดน เป็นต้น ส่วนญี่ปุ่นเองก็มีนโยบายต่างประเทศที่ต้องการเป็นมิตรกับทุกประเทศโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างของระบอบการปกครองอยู่แล้ว การมีความสัมพันธ์กับเวียดนาม จึงอยู่ในขอบเขตของวิเทโศบายของญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม ญี่ปุ่นก็ตระหนักดีว่ายังมีความตึงเครียดอยู่ระหว่างเวียดนามกับภาคีอาเซียนโดยเฉพาะกับประเทศไทย ญี่ปุ่นจึงได้วางแนวทางในความสัมพันธ์กับเวียดนามไว้ว่า การให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่เวียดนามโดยแท้จริงมีวัตถุประสงค์ทางการทูตที่จำกัดเท่านั้น (limited diplomatic purpose) ไม่ได้มุ่งที่

จะให้ เป็นมาตรการในการตรวจสอบอย่างระมัดระวัง เกี่ยวกับลักษณะของวัสดุและอุปกรณ์ที่
 ช่วยเหลือว่าจะไม่สามารถนำไปใช้ในทางอื่นนอกเหนือไปจากการพัฒนา เศรษฐกิจในทางสันติ
 ใต้และความช่วยเหลือนั้นจะต้องไม่เป็นอุปสรรคหรือทำให้เกิดผลเสียต่อความช่วยเหลือที่ญี่ปุ่น
 จะให้แก่ประเทศอาเซียน ญี่ปุ่นมุ่งหวังที่จะชักนำให้ เวียดนามมีความ เข้าใจที่ถูกต้องต่อกลุ่ม
 ประเทศอาเซียนและประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อมีท่าทีผ่อนปรนประณีตประนีประนอมมากกว่า เดิมอันจะ
 เป็นประโยชน์ในการ เสริมสร้างสันติภาพในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในอนาคต เพราะ
 ถ้าหากว่าญี่ปุ่นไม่ให้ความช่วยเหลือต่อเวียดนาม ก็จะทำให้ เวียดนามต้องหันไปพึ่งพาอาศัย
 โซเวียตหรือจีนมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นความช่วยเหลือของญี่ปุ่นต่อ เวียดนามนี้จะ เป็นการ เกื้อ
 กูลต่อนโยบายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ๕ ปี (๒๕๑๔-๒๕๒๓) ของเวียดนาม ซึ่งปรารถนา
 จะ เป็นประเทศที่มีความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรมมากที่สุดใน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภาย
 ในปี ๒๕๒๓ นี้ ^{๒๓} ในขณะที่เดียวกันผลประโยชน์ทาง เศรษฐกิจที่ญี่ปุ่นได้รับ เช่น การผลิต
 วิทยุและโทรทัศน์นอกใช้ก่อนสำหรับส่ง เป็นสินค้าออก โครงการสร้างไฟฟ้าพลังน้ำที่ดินดอนลุ่ม
 น้ำโขง และการพัฒนาบ่อน้ำมันใต้ทะเลนอกฝั่งดินดอนลุ่มน้ำโขงนั้นก็สอดคล้องกับนโยบาย
 ของเวียดนามในการผลิตตามแผนพัฒนา ๕ ปีด้วยเช่นกัน

จะเห็นได้ว่าเมื่อสหรัฐฯ ถอนตัวออกจากอินโดจีนแล้วและได้ส่งผลให้เกิด
 "ช่องว่าง" หรือ "สูญญากาศ" แห่งอำนาจขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ญี่ปุ่น
 ก็ได้เริ่มดำเนินนโยบายต่างประเทศเป็นของตนเองมากขึ้นและได้เริ่มทบทวนนโยบายต่อ
 เวียดนาม เสียใหม่ เพื่อให้ญี่ปุ่นมีท่าทีของตนในเรื่องนี้โดยปราศจากอิทธิพลของประเทศอื่นใด
 ทั้งสิ้นโดยเฉพาะสหรัฐฯ ซึ่งในอดีตญี่ปุ่นได้ช่วยสนับสนุนบทบาทของสหรัฐฯ ในเวียดนาม
 เสมอมา ญี่ปุ่นได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเวียดนามเหนือ ประกาศรับรอง
 รัฐบาลปฏิวัติเฉพาะกาลเวียดนามใต้ ตลอดจนได้ดำเนินการเตรียมบูรณะ เศรษฐกิจของ

 ๒๓

Tracy Dahlby, "Japan Builds A Bridge to Vietnam",
Fareastern Economic Review (May 12, 1978) : 55.

เวียดนาม ภายหลังสงครามได้สงบลงแล้ว ในขณะที่เดียวกันญี่ปุ่นก็มุ่งที่จะเข้าไปลงทุนและเปิดตลาดการค้าในเวียดนามซึ่ง เป็นแหล่งผลประโยชน์ทาง เศรษฐกิจและการค้าที่ญี่ปุ่นจะได้รับนอกเหนือจากในกลุ่มประเทศอาเซียนอีกด้วย เมื่อพิจารณาให้ถ่องแท้แล้วจะเห็นได้ว่าการที่ญี่ปุ่น เข้ามามีส่วนพัวพันใน เวียดนามนั้นก็เพื่อผลประโยชน์ที่ญี่ปุ่นพึงจะได้รับมากกว่าที่จะเป็นผู้ริเริ่มในการผ่อนคลายความตึงเครียดหรือมีส่วนช่วย เกื้อกูลให้เกิดสันติสุขในภูมิภาคนี้ได้อย่างแท้จริง^{๒๔} กล่าวคือญี่ปุ่นดำเนินนโยบายเอาใจทั้งกลุ่มประเทศอินโดจีนโดยเฉพาะเวียดนามและกลุ่มประเทศอาเซียน ทั้งนี้เพราะในทรรศนะของฝ่ายญี่ปุ่นเชื่อว่า สถานการณ์ในอินโดจีนต่อไปคงจะเป็นไปในรูปที่เวียดนามมีอิทธิพลเพิ่มมากขึ้น ส่วนจีนและสหภาพโซเวียตก็คงจะแข่งขันแย่งชิงอำนาจกันในภูมิภาคนั้น อีกทั้งเกรงว่าสถานการณ์ในกัมพูชาและเวียดนามอาจมีผลกระทบกระเทือนอย่างน้อยที่สุดทางด้านจิตวิทยาต่อกลุ่มประเทศอาเซียน ซึ่งถ้าหากอาเซียนหมดความเข้มแข็งลง เมื่อใดย่อมจะมีผลกระทบถึง เส้นทางลำเลียงน้ำมันจากตะวันออกกลางของญี่ปุ่นผ่านช่องแคบมะละกา ตลอดจนผลประโยชน์ทางการค้าที่ญี่ปุ่นได้รับจากกลุ่มประเทศอาเซียน ด้วยเหตุนี้ญี่ปุ่นจึงให้ความสำคัญและความสนใจที่จะส่งเสริมความมั่นคงและกระชับสัมพันธภาพกับ เวียดนามและกลุ่มประเทศอาเซียนไปพร้อม ๆ กัน โดยการปรึกษาหารือและร่วมมือกันเพื่อประสานนโยบายของญี่ปุ่นให้เข้ากับนโยบายของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ ดังจะเห็นได้ว่า เมื่อเดือนกันยายน ๒๕๒๐ นายกรัฐมนตรี พุดะ ได้ใช้เวลาหลายวัน เดินทางไปเยือนประเทศในกลุ่มอาเซียน นอกจากนั้นยังได้เชิญผู้นำของกลุ่มประเทศอาเซียน เช่น มาร์คอส สี กวน ยู และธานินทร์ ให้ไปเยือนญี่ปุ่น ตลอดจน นายพุดะ ก็ได้ไปร่วมประชุมกับบรรดาผู้นำอาเซียนที่กรุงกัวลาลัมเปอร์อีกด้วย ใน

^{๒๔}

ปริมาณการค้าระหว่างญี่ปุ่นกับกลุ่มประเทศอาเซียนเท่ากับ ๑๐% ของปริมาณการค้าของญี่ปุ่นทั้งหมด ส่วนการค้าระหว่างญี่ปุ่นกับกลุ่มประเทศอินโดจีนนั้นมีเพียง ๐.๓% เท่านั้น : กระทรวงการต่างประเทศ, "ท่าทีของญี่ปุ่นต่อประเทศอินโดจีน". หนังสือที่ ๑๐๗๔/๒๕๑๘ ลงวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๑๘ จากสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโตเกียว ถึง กระทรวงการต่างประเทศ, หน้า ๓.

ขณะเดียวกันญี่ปุ่นก็ได้ดำเนินนโยบายผูกมิตรกับกลุ่มประเทศอินโดจีน โดยคณะทูตพิเศษ
ตลอดจนคณะผู้แทนทางเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนของญี่ปุ่น ได้เดินทางไปเยือน
เวียดนามเพื่อแสวงหาความร่วมมือและรู้ทางทางการค้า การลงทุนในเวียดนามตั้งได้
กล่าวแล้วข้างต้น